VERITATVM MEDICO-PRACTICARVM DECAS

QVAS
IN
DISPVTATIONE INAVGVRALI
EX
DECRETO GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
D. JOHANNE CAROLO SPIES
ARCHIATRO WOLFFENBVTTEL. MED. PRACT. PP.
ET H.T. ORDINIS SVI DECANO
DOCTORE SVO FIDELISSIMO NEC NON PROMOTORE
OMNI HONORIS CVLTV PROSEQVENDO

PRO GRADV DOCTORIS

OMNIBVSQVE HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
IN ARTE SALVTARI RITE IMPETRANDIS
IN IVLEO MAIORI
D. IX. MARTII MDCCXXIV.
HORIS ANTE- ET POMERIDIANIS
PVBLICE VENTILANDAS EXHIBET
AVTOR

JOH. GEORG. LVDOVICVS SCHWARZIVS
SCAPHVSO-HELVETVS.

HELMSTADII,
LITERIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII,
ACAD. TYPOGR.

VIRIS
GENEROSIS, PRAENOBILISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, CONSULTISSIMIS, EXPERIENTISSIMIS AC PLURIMUM REVERENDO,

DN. JOH. GEORG. SCHWARZIO,

Tribuno Plebis & Schleithenienſium atque Beggingenſium Toparchæ GRAVISSIMO, Collegii Humanitatis atque Gymnaſii, quæ Scaphuſiis florent, Præſidi meritiſſimo, Parenti Dilectiſſimo, Filiali honore atque obſervantia ad ultimam exſpirationem devenerando.

DN. CHRISTOPHORO VEITHIO,

Tribuno Plebis & Beringenſium atque Hematovallenſium Præfecto MERITISSIMO, Cognato ſuo omni honoris cultu ætatem proſequendo.

DN. CHRISTOPH. HARDERO,

Tribuno Plebis Digniſſimo, Med. Doct. Celeberrimo, Studiorum Suorum Promotori nunquam non maximi æſtimando.

DN. FRANCISCO STOKARO,

Conſilii Prætoriani Aſſeſſori Splendidiſſimo, Cognato ad exequias usque colendo.

DN. HEINRICO KELLERO,

Med. Doct. Celeberrimo, Majoris Senatus Aſſeſſori Digniſſimo, Reipubl. Scaphuſienſis Phyſico Ordinario, ac Phyſices Profeſſori meritiſſimo, Cognato & ſtudiorum ſuorum Promotori ætatem devenerando.

DN. BALTHASARO PFISTERO,
Med. Doct. Celeberrimo, Majoris Senatus Aſſeſſori Dignissimo & Studiorum ſuorum Promotori ad cineres usque colendo.

DN. MARTINO MEIERO,
Med. Doct. & Rhetorices Profeſſori meritiſſimo, Studiorum olim Suorum Promotori æſtumatiſſimo.

DN. JOH. GEORGIO OSWALDO,
Verbi Divini Miniſtro Fideliſſimo & Ruſtſwitenſium Paſtori Meritiſſimo, Affini ſuo amantiſſimo.

Huncce primum Studiorum Academicorum Fructum ad ſui Studiorumque ſuorum commendationem & in Signum perpetuæ obſervantiæ humillime offert atque conſecrat

MAGNORVM NOMINVM VESTRORVM

Perpetuus atque officioſiſſimus
Cultor

J. G. L. SCHWARZIVS.

A. D. G. & P. S.

PRAELOQVIVM.

V*Eritati ſemper eſt ſtudendum ſicut in omnibus, ita quam maxime in Medicina. Si Medicorum ſcripta evolvimus, multa in iis reperiuntur, de quibus diſceptatur inter Medicos, unde nullæ veritates ſed mera dubia emergunt, quid igitur certi inde poteſt expectari?*

Medicina eſt Doctrina de corporis humani naturali & præternaturali ſtatu, exhibens media quibus iſte conſervari hic emendari queat. Talis autem Doctrina certo atque vero inniti debet fundamento, alias non pro Doctrina, ſed pro dubia conjecturatione habenda erit, & licet definiatur per artem, hæc tamen quoque veris atque certis fundamentis non debet carere, niſi Medicinam potius Empiriam quam Doctrinam vel artem appellare velimus. Cum itaque in Medicina de tuenda & reſtauranda ſanitate ſumus ſoliciti, neceſſum eſt, ut certa inſtru-

cti

cti simus veritate, qua indubitanter concludere licet, quomodo sese habeat præsens sanitas conservanda, & quomodo amissa vel infracta valetudo adæquatis remediis restituenda ac integranda. Maxime igitur decet Medicum, ut istam veritatem sibi reddat cognitam, ne præjudiciis obrutus, aliquid agat, quod erat omittendum, aut negligat, quod erat faciendum, vel denique dubiis involutus nesciat, qua via atque methodo in curationibus sit incedendum. Cognitio autem hujus veritatis atque certitudinis ex duobus hauritur fontibus, quorum unus Ratio, alter Experientia vocatur. Ratio semper primum meretur locum, sine qua omnia empirice peraguntur, secundum sanam rationem inchoanda & peragenda sunt omnia in Praxi Medica; Experientia suppeditat certitudinem, ex ratione tamen deduci ac per illam explicari debet. Hæc ita mihi a Dn. Præside in Collegiis toties sunt proposita atque demonstrata, ut nihil magis curæ cordique mihi fuerit, quam veritates rationi & experientiæ superstructas indagare, ut hisce imbutus curationes cum certitudine suscipere atque peragere valerem. Proinde specimen meum Inaugurale de quibusdam veritatibus Medico-Practicis consignare constitui, sperans huncce laborem non plane inutiliter iri impensum, faxit itaque summus Medicinæ Creator, ut cedat in Creaturæ ratione præditæ emolumentum!

J. J.

J. J.

De veritatibus Medico-Practicis acturus, ſtatim indigitare debeo, me per haſce veritates nihil aliud intelligere, quam certitudinem rerum in Medica praxi peragendarum, quæ veritates per ſolidas rationes & veram experientiam comparandæ, ut a præconceptis opinionibus liberi maneamus & curationes cum certitudine ad tollendam morborum cauſam inſtituamus, vel etiam conſilia cum ſimili certitudine ad tuendam ſanitatem ſuppeditemus. Non autem in præſentiarum eſt animus de multis ſed tantum de nonnullis veritatibus agendi, alias ad finem pervenire vix eſſet poſſibile.

VERITAS I.

QVALIS CHYLVS, TALIS SANGVIS, QVALIS SANGVIS TALIS SANITAS, VEL MORBVS.

§. 1.

CHylus eſt prima ſanguinis materia, ex chylo Maſſæ ſanguineæ infuſo, mediante continuo motu ſeu circulatione, conficitur ſanguis, eidemque iterum accedit quod indies ſecernitur, iſte chylus autem ſuum habet ex aſſumtis alimentis proventum; quando igitur laudabilia

bono ſucco imprægnata ac facile digeſtibilia capiuntur alimenta & ventriculus recte eſt conſtitutus, ut debitum faciat officium, laudabilis extrahitur & generatur chylus, nulla vitioſa qualitate inquinatus.

§. 2. Si proinde ita in ventriculo ſufficiens fit extractio ſucci dulcis lactei & in inteſtino duodeno, concurrente bile, ſucco pancreatico & liquore glandularum duodeni ſeu pancreatis ſecundarii, (ſicut congeries glandularum duodeni ab illuſtri Brunnero, conterraneo meo experientiſſimo celeberrimoque, in peculiari Tractatu de Glandulis Duodeni vocatur,) ſecretio atque fluiditas, iſte ſuccus ſeu chylus conſueto itinere defertur ad venam ſubclaviam & cum maſſa ſanguinea permiſcetur, ac ſucceſſive intime unitur, unde poſtea debitæ ſecretiones rite peraguntur, atque ſic exoritur ſanguis quoad temperiem & motum inculpabilis.

§. 3. Quando autem e contra alimenta capiuntur craſſa, dura, viſcida, auſtera, nimis acida atque ſalita, vel alia vitioſa quadam qualitate plena, quando etiam ventriculus propter quandam labem ſuum non exequitur munus, loco chyli dulcis generantur cruditates varia qualitate noxia imprægnatæ, quæ in inteſtino duodeno non emendantur (quod enim non corrigitur in prima, illud quoque non corrigitur in ſecunda coctione, ſicuti in Scholis loqui amant,) dum itaque iſtæ cruditates, loco chyli laudabilis, propelluntur per lactea vaſa ad maſſam ſanguineam, non aliter fieri poteſt, quin iſta ſimili qualitate inquinetur, hinc quoad temperiem & motum lædatur ac debitæ ſecretiones fieri nequeant.

§. 4.

§. 4. Inquinari autem maſſam ſanguineam vitioſa tali qualitate, præter datam rationem, nempe *Qualis chylus, talis ſanguis*, quæ ſatis eſſet ſufficiens, cognoſcitur oculari inſpectione atque ſic per experientiam confirmatur; Quem enim Medicorum latet, ſanguinem venæſectione extractum vario modo ſeſe præbere conſpiciendum? Ita interdum mere ſpiſſus apparet absque ulla gutta ſeri, ut vix ex ſecta vena fluere queat, interdum autem mere aqueus profluit; ita quandoque plane mucilaginoſus vel tantum cruſta alba tenaci obductus videtur, ita nunc nigricans, coeruleſcens, virideſcens, ut alia prætercam, conſpicitur, manifeſto indicio, maſſam ſanguineam vario modo peregrinam contrahere qualitatem, quid enim quæſo de diverſitate conſiſtentiæ atque coloris aliter judicari poteſt? & qui illam negare laborat, nonne manifeſtam experientiam impugnare, & veritati contradicere videbitur?

§. 6. Satis itaque manifeſtum eſt, nec ulla ulteriori probatione indiget, ex chylo laudabili confici ſanguinem quoad temperiem & motum laudabilem, ex vitioſo autem chylo ſanguinem ſeu maſſam ſanguineam produci, ſimili vitioſa qualitate peccantem, hæc enim adeo cohærent, ut nulla ratione ab invicem ſeparari queant, hinc recte dicitur: *Qualis chylus talis ſanguis.*

§. 6. Quoad alterum primæ veritatis membrum, quod erat: *Qualis ſanguis, talis Sanitas vel morbus*, nullum forſam movebitur dubium, ſi modo perpendimus, quæ hac de re Dn. Præſes in Diſſert. de Re-

 me-

mediis ad Sanitatem p. 1. Th. 2. his consignavit verbis: *Sanitas est integritas quoad actiones in corpore peragendas, dependet autem ista actionum integritas primario a bona massæ sanguineæ temperie, & libero sed temperato istius motu, quamdiu enim massa humoralis laudabili gaudet temperie quoad crasin & consistentiam, tamdiu etiam temperatus continuatur motus, ut nec excedat, nec deficiat, & consequenter peragendæ secretiones convenienter absolvuntur, quibus omnibus rite se habentibus, integra observatur Sanitas, illis vero læsis, istius ilico percipitur decrementum.* Hæc enim sententia ex in destructibili fundamento, ratione videlicet & experientia, est desumta, quæ utraque nos docet, Sanitatis negotium ita esse comparatum, ut in bona sanguinis temperie & temperato istius motu quæri ac reperiri debeat, nec aliunde deduci queat, quod omnes alii confirmant Physiologi. Si nunc Sanitas a bona sanguinis temperie & convenienti illius motu dependet, per consequentiam rectissime inducitur, a vitiosa sanguinis temperie & vitiato istius motu labefactari sanitatem & quamplurimos oriri morbos, unde verissimum manet, *qualis sanguis talis sanitas, vel morbus.*

§. 7. Ut istam veritatem, licet jam instar meridiani solis fulgeat ac in omnium oculos incidat, uno vel altero exemplo illustrem, febres tam intermittentes, quam præsertim continuas in medium producere placet, ubi omnium Practicorum consensu in massa sanguinea reperitur tumultus seu motus auctus, a materia quadam heterogenea, aut ut alii volunt, a natura

tura excitatus, ut heterogenea materia expellatur. Quomodocunque nunc hæc res ab hoc vel illo explicetur, ſemper tamen verum atque certum manet, ſicut omnes uno fatentur ore, in maſſam ſanguineam aliquid eſſe delatum, quod iſtum tumultum excitavit, & ſanguinis temperiem atque motum læſit. Ex Variolis, Morbillis, Scabioſis affectibus &c. ſatis ſuperque cognoſcitur maſſæ ſanguineæ qualitatem eſſe vitiatam; Cachexiæ quoque de vitioſa qualitate ſanguinis teſtantur, ut vel per ſolum aſpectum cognoſci queat, nec de aliis morbis Chronicis dubitari poteſt, quin ibi ſanguinis temperies atque motus ſint læſa.

§. 8. Hæc tamen vitioſa qualitas nequaquam extendi debet ad omnes morbos, quippe quorum nonnulli accidere poſſunt absque notabili læſione qualitatis maſſæ ſanguineæ, ſicut cognoſcere licet ex Vomitu, Diarrhoea & ſimilibus afflictionibus, qui interdum ab aſſumtis oriuntur ac brevi tranſeunt, qualitas autem ſanguinis, ſeu temperies atque motus iſtius plane non immutatur, aut ſaltem non ſenſibiliter læditur. Hinc in Praxi probe attendi meretur, an & quomodo ſanguinis qualitas ſit læſa, nec ne, & licet quandoque eadem in diverſis morbis non queat accuſari, nihilo tamen minus verum manet: *qualis ſanguis, talis ſanitas*, quoniam iſtæ adflictiones in quibus ſanguinis qualitas non eſt læſa, ſanitatem corporis haud adeo graviter infringunt, quo magis vero ſanguinis temperies eſt læſa, eo graviores & curatu difficiliores eveniunt morbi ac inde oriundi affectus.

VERITAS II.

CACHEXIAE EX VENTRICVLI CRVDITATIBVS GENERANTVR, ET QVO MITIVS EO TVTIVS CVRANTVR.

§. 1.

QVid ſignificet Cachexia, nulla indiget explicatione, notum enim eſt, per Cachexiam indigitari coloris nativi in pallidum & ſubtumidum mutationem a vitiata hæmatoſi dependentem, hoc autem brevibus erit dicendum ac demonſtrandum vitiatam illam hæmatoſin ex ventriculi labe ſuam ducere originem, bene enim ſcribit Dn. Schamsky Promt. Med. Pr. p. 94. *Primaria cauſa eſt deficiens Chyloſis, dum nempe in Stomacho alimenta nec rite fermentando volatiliſantur, nec in ſubdulcem aut ſalino volatilem abeunt liquorem, ſed in pituitam viſcidam & acidam degenerant, quæ cruditas translata ad ſanguinem conſtituit cacochymiam & hæc cachexiam.*

§. 2. Cachexia igitur cujuscunque ſit conditionis, talis eſt morbus, qui ſuum habet ortum ac initium ex ventriculi labe, quando videlicet ob inertiam liquoris gaſtrici, quem fermentum nominare ſolent, alimenta haud debite inciduntur & reſolvuntur, ſed potius in viſcidius liquamen abeunt, vel etiam quando ipſa alimenta ita ſunt comparata, ut digeri nequeant, ſed in cruditates viſcidas mutentur, quod optime ac veriſſime indigitat Bartholdus, qui Prax. Clin. Gener. P. III. p. 127. bene ſcribit: *Cauſæ cachexiam antecedentes ſunt omnia, quæ lædunt chylificationem, primatum*

autem

autem obtinent errores in Diæta & imprimis aſſumtio alimentorum copioſorum, dyſpeptorum, viſcidorum ac glutinoſorum, quo etiam referri debent alimenta frigida continuo aſſumta, ex his omnibus enim cruditates viſcidæ generantur, quæ ad maſſam ſanguineam delatæ eandem ſimili viſciditate inquinant, atque ſic iſtius temperiem & motum lædunt, & ad debitam circulationem ac ſecretionem ineptam reddunt, unde obſtructiones in viſceribus & ſtagnationes ſeri viſcidi in habitu corporis producuntur, ut nativus color in pallidum & ſubtumidum mutetur, actiones animales infringantur, & diverſa ſymptomata & graviores morbi inſequantur.

§. 3. Quoties igitur quædam cachexiæ ſpecies obvenit curanda, hanc veritatem practicam atque certitudinem conſtituere poſſumus, eo eſſe primario laborandum, ut ventriculum a cruditatibus viſcidis liberemus, ita tamen, ne illius tonus adhuc magis labefactetur. Efficimus id ipſum continuato Rhabarbari uſu, quod præſtantiſſimum eſt in Cachexiis evacuativum, quo primæ viæ a cruditatibus liberantur, & tonus illarum firmatur. Recte autem interponuntur ſalina, tam volatilia, quam media & fixa, cum amaris, ac tandem diuretica, ut viſciditas humorum eo melius deſtruatur, his enim cachexiæ cura optime inchoatur atque abſolvitur, ſicut ſana ratio talia dictat, & experientia confirmat, dum ſucceſſive totius maſſæ humoralis viſciditas attenuatur, ſtagnationes humorum tolluntur & producta morboſa evaneſcunt. Duo maxima remedia, inquit Baglivius, in Chronicis

mor-

morbis ſunt Chalybs & Rhabarbarum, quibus ita utor: R. Chalyb. gr. XV. Rhabarb. ſcr. j. cui ſuperbibe brodium amarum & diureticum, non poſthabita exercitatione corporis horis matutinis.

VERITAS III.

MALVM HYPOCHONDRIACVM AB ACIDO P. N. DEPENDET, ET IN HVIVS DESTRVCTIONE VERA ISTIVS CVRATIO EST LOCATA.

§. 1.

MAlum hypochondriacum eſt quidem congeries multorum ſymptomatum vario modo adfligentium, omnia tamen primum habent proventum ex ventriculo, & quidem præcipue ab acido p. n. ibidem generato plus minus acri, quod non ſolum in ventriculo ac inteſtinis verum etiam in meſenterio & aliis partibus ſenſibilibus nunc eſſentialiter ac idiopathice, nunc accidentaliter & ſympatice ſpasmodicas afflictiones excitat. Acidum enim p. n. conſtitutum ac plus minus acre vel auſterum redditum, omnium aptiſſimum eſt ad inducendas criſpaturas & vellicationes fibrarum ſenſibilium, ut diſtendantur & conſtringantur, ac variæ inde eveniant moleſtiæ, ita ut vix ullum ſymptoma in Hypochondriacis compareat, quod per illud non poſſit explicari. Quam maxime autem hanc ſententiam confirmant ructus acidi, & vomitus acidiſſimi hypochondriacis frequenter moleſti, ut nihil dicam de ardore ventriculi, pectoris dolorifica conſtrictione, alvi obſtructione, quæ omnia de præſentia acidi p. n. teſtantur.

§. 2.

§. 2. Sed omnium clarissime per experientiam ex juvantibus & nocentibus cognoscitur, acidum in primis viis generatum & per totum corpus distributum potissimam atque verissimam esse causam in malo hypochondriaco; ex juvantibus quidem dum magnesia alba, Martialia & Spiritus salis ammoniaci simplex & martialis aliique liquores salini volatiles, tanquam potentissima antacida, tam in paroxysmis hypochondriacis, quam extra illos, symptomata hypochondriaca efficacissime compescunt, imo totum malum plerumque vincunt, si modo debito ordine ac sufficienter in usum vocantur, quamvis etiam in Melancholiam Hypochondriacam jam abierit; ex nocentibus autem, dum hypochondriaci usu acidorum & facile acescentium facillime offenduntur; qua de re multorum Practicorum testimonia inserere possem, si autoritate pugnare vellem, sed ratio ac experientia sufficiunt, ut ad auctoritatem confugere non sit necessum.

§. 3. Scio quidem, diversos Practicos de causa mali hypochondriaci aliam fovere sententiam, ita Bartholdus inquit: *Causa originalis affectus hypochondriaci est impeditus sanguinis motus per viscera abdominis, unde stagnante sanguine in vena portæ, ejusque ramis, vappescentia, acredo & corruptio provenit, & sanguis crassus ac densus evadit; hinc non tantum vitiatur lympha stomachalis, intestinalis & pancreatica, quæ alimentorum digestioni præest, verum etiam a sanguine copioso impuro circa abdominis viscera stagnante spasmodici motus suscitantur.* Sed admodum dubia & insufficiens videtur hæc supposita causa, cum vix concipi queat, quomo-

do ſanguis in vena portæ, vaſe videlicet ſatis amplo & verſus hepar ampliori fiente, ſtagnare poſſit. Si quidem liquor vehi debet per canalem a principio auguſtum in anguſtiorem, tunc bene intelligi poteſt, quomodo fieri queat ſtagnatio, quod nempe craſſior liquor facile influere queat canalem auguſtum, non autem eadem facilitate transire poſſit per anguſtiorem factum, quando autem liquor per anguſtas ramificationes jam tranſiit in auguſtiorem canalem, quomodo ibi hærere ac ſtagnare poteſt? Sed poſito, nunquam tamen conceſſo, ſanguinem ſtagnare poſſe in vena portæ, quomodo iſta ſtagnatio tam ſubitam ſæpe conſtrictionem pectoris inducere valet, quæ ſæpe in Hypochondriacis obſervatur, quæque interdum ſubito iterum ceſſat? Quid confert iſta ſtagnatio ad acidos ructus, & ad acidiſſimos vomitus, qui hypochondriacis ſæpe ſunt moleſti? Sed non litigandum eſt diu de verbis aut conceptibus, ſi modo conveniamus in re h. e. in curatione, ubi idem Dn. Bartholdus ad tollendam mali radicem commendat, quæ ſanguini ſpirituaſcentiam inducunt, inter quæ laudat martialia, Salia volatilia oleoſa, Spiritum Salis ammoniaci, Oleum tartari per deliquium; in Diæta autem acida vitanda eſſe docet, atque ſic reipſa indicat, curationem conſiſtere in acidi p. n. deſtructione.

§. 4. Sed quæritur, an hypochondriacis curandi vel præſervandi fine conveniat venæſectio? *Quando,* inquit Bartholdus, *vaſorum turgeſcentia adeſt, & imprimis, ſi antea fuerint adſueti ſanguinis excretionibus, quovis anno vena aperiatur, evacuata enim ſanguinis portione*

portione, reliquus ſanguis eo facilius per convenientia remedia corrigi poteſt. Verum quomodocunque conſideremus venæſectionem, nunquam tamen eſt conveniens pro hypochondriacis remedium, 1. quia acidum primarum viarum per venæſectionem non deſtruitur, 2. quia per eandem ſanguis contaminatus non corrigitur, ſed fatente Bartholdo per diuturnum medicamentorum uſum corrigi debet, 3. quia ſanguinis ſtagnatio, quam præſupponit Bartholdus, per venæſectionem non tollitur. 4. quia venæſectione nihil conſtantis auxilii impetratur, quod experientia docet, quæ teſtatur, hypochondriacos nihil minus ſuas experiri moleſtias, quamvis bis in anno venæſectionem in pede adminiſtrari curent. Veriſſima igitur manet Veritas, in acidi p. n. deſtructione veram mali hypochondriaci curationem eſſe locatam, hancque temere a repetitis venæſectionibus expectari.

VERITAS IV.
OMNE HÆMORRHOIDALE NEGOTIVM DEPENDET A VITIOSA SANGVINIS QVALITATE, AC IDEO TANQVAM MORBOSVM PRODVCTVM CONSIDERARI DEBET.

§. 1.

HUjus aſſertionis veritas omnium maxime ac certiſſime cognoſcitur, ſi attendimus, quod iſti, qui bene ſani exiſtunt, qui laudabilem ſervant diætam, atque hinc bona gaudent ſanguinis temperie, nunquam experiantur hæmorrhoidalem fluxum, ac

multo minus hæmorrhoidales moleſtias, & quod hoc ipſum ita revere ſe habeat, docet experientia. Quotquot enim prædicto modo conſtituti, h. e. bene ſani, laudabilem ſervantes diætam & bona ſanguinis temperie gaudentes interrogantur, ſe de hæmorrhoidibus nihil ſcire reſpondebunt.

§. 2. Ubi igitur bona adeſt ſanguinis temperies ac conveniens motus, ut absque impedimento per vaſa circulari queat, nullus fieri poteſt hæmorrhoidalis fluxus, nec oriri poſſunt hæmorrhoidales moleſtiæ, quoniam ſanguis in vaſis hæmorrhoidalibus non ſtagnat, hinc bene ſcribit Bartholdus Pr. Clin. Gen. Cap. 8. §. 4: *Corripiuntur fluxu hæmorrhoidali, præſertim qui otio & quiete delectantur, multum comedunt & adhuc magis ſi fuerint Hypochondriaci, ex quibus omnibus ſanguinis Dyſcraſia judicari poteſt.* Unde etiam D. Schamsky Promt. Med. Pract. p. 395. rectiſſime dicit: *Hæmorrhoides conſiſtunt in ſanguine acri acido, ſcorbutico & melancholico, unde raro aut nunquam ſanis accidunt, ſed ſanguine præternaturaliter conſtituto.* Si quoque attendimus, quibus & quomodo hæmorrhoides creant moleſtias, ſemper cognoſcemus, easdem in valetudinariis, & ubi ſanguis dyſcraſia quadam acri aut acido-viſcida eſt inquinatus, obſervari. Hinc notat Foreſtus L. 23. Obſerv. 5. in Schol. *quod iis, qui laborant Hæmorrhoidibus, color faciei ad viridem declinet.*

§. 3. Ex his omnibus proinde ſequitur certiſſima veritas: *Hæmorrhoidum fluxum vel apertionem non eſſe ſincerum atque conſtans pro tollendis morbis chronicis remedium*, ſive enim ſponte fluant, ſive arte aperiantur, ſan-

ſanguinis tamen vitiata qualitas non corrigitur. Si quidem in morbis chronicis ſponte vel arte aperiantur, quoddam percipitur levamen, ſed tantum temporaneum, nunquam conſtans, quod experientia in Hypochondriacis docet, quæ etiam teſtatur, illas ſæpe fruſtra aperiri.

§. 4. Non tamen ideo videri volo, me hæmorrhoidalem fluxum, quando ſponte contingit, judicare plane inutilem ac proinde ſiſtendum, bene enim ſcio, quod iſte fluxus, ſi rite procedit, certo modo adferat commodum, & ſi ſupprimitur, majora inducat ſymptomata, hoc tamen teſtante experientia certum manet, morbum chronicum per hæmorrhoidum fluxum non iri conſtanter ſolutum, quamdiu videlicet maſſæ ſanguineæ dyſcraſia, quæ iſto fluxu non emendatur, ſed tantum ad tempus nonnihil imminuitur, eſt ſuperſtes, ac proinde in curatione morborum chronicorum rectius ad ſanguinis correctionem, quam ad hæmorrhoidum apertionem eſt reſpiciendum, & quoties Hæmorrhoidum moleſtiæ obſervantur, melius quoque ac tutius ſanguinis correctio inſtituitur, quam hæmorrhoidum apertio ſuſcipitur, præſertim ſi nunquam antea fluxerunt. Licet enim per acriora medicamenta aut hirudinum applicationes aperiantur, quid quæſo auxilii reportant ægroti? Experientia reſpondet, exiguum atque inconſtans impetrari auxilium. Quando autem jam antea fluxerunt, & nunc ſuppreſſæ moleſtiam creant, apertio quidem tentari, ac inde levamen haud diu tamen duraturum, expectari poteſt, dum ſanguinis dyſcraſia, ut jam dictum, non emendatur, ſed

ſemper eadem manet, licet ad tempus imminuatur; Quamvis enim portio impuri liquoris ex vaſe effundatur, ideo tamen relictus in vaſe liquor ab impuritate non liberatur, ita etiam ſeſe res habet cum maſſa ſanguinea, quæ quoad qualitatem non corrigitur, licet quoad quantitatem nonnihil imminuatur.

§. 5. Recte itaque concludere poſſumus, hæmorrhoidalem fluxum, & hæmorrhoidales moleſtias dependere a ſanguine præternaturaliter conſtituto, dum in ſubjectis morboſis quam maxime obſervantur, atque ideo pro morboſo producto debere agnoſci, quod, corrigendo maſſam ſanguineam, emendandum, cum per experientiam conſtet, hæmorrhoidales moleſtias, ſive ſint nimium fluentes ſive furentes, certo atque tuto mitigari & abigi, ſi conveniens maſſæ ſanguineæ inſtituitur correctio.

§. 6. Hæc correctio optime peragitur, ſi primas vias ab impuritatibus acido-viſcidis vel acribus liberamus, & ſanguinis viſciditatem acri ſale imprægnatam emendamus, illumque ſic ad bonam temperiem ac liberam circulationem redigimus, & ſi hoc debite perficitur, nunquam opus erit hæmorrhoidum apertione, dum omnia Symptomata, quæ ante obſervabantur, ſponte ceſſant, ſi quoque ejusmodi ſanguinis correctio in aliis morbis, quibus ſymptomatice accedunt hæmorrhoidum moleſtiæ, inſtituitur, optime eædem tolluntur. In hac ſanguinis correctione unice conſiſtit vera curatio omnium illorum affectuum, in quibus hæmorrhoidalis fluxus ſalutaris judicari poteſt, qui tamen plerumque tantum palliative & ſine conſtantia opem ferre ſolet.

VERI-

VERITAS V.

MENSIVM SVPPRESSIO PLERVMQVE MELIVS SINE QVAM CVM VENAESECTIONE TOLLITVR.

§. 1.

SI omnium fere Practicorum, tam antiquiorum, quam recentiorum evolvimus ſcripta, unanimi fere ore pronuntiant, ad tollendam menſium ſuppreſſionem adminiſtrandam eſſe venæſectionem. Sed iidem Practici docent, in menſium fluxu nimio aliisque hæmorrhagiis celebrandam eſſe ſanguinis miſſionem, ut fluxus compeſcatur ac ſiſtatur. Atque ſic venæſectio juxta illorum aſſertionem valet ad promovendum & ſiſtendum menſium fluxum, quæ tamen aſſertio manifeſtam continet contradictionem, quomodocunque etiam applicetur. Quicquid enim humorum fluxum ſiſtit, illud eundem promovere nequit, ſed venæſectio juxta quamplurimos Practicos nimium menſium fluxum ſiſtit, ergo illum promovere non poteſt. Si autem Practicorum ſcripta acuto inſpicimus oculo, cognoſcimus, illos erroneam fovere ſententiam de Venæſectione in Menſium obſtructione, dum huic tribuerunt effectum, qui tribuendus erat medicamentis, omnes enim docent, adminiſtrata venæſectione, exhibenda eſſe medicamenta, quæ ſanguinis viſciditatem ſeu vitioſam qualitatem corrigere valent. Venæſectio, inquit Bartholdus, inſtituatur, ut plethora im̃inuta, vitioſa ſanguinis qualitas melius corrigi poſſit. Sed ſanguinis abundantiam rariſſime concurrere, docet Fr. Sylvius Pr. L. 3. Cap. 3. Cacochymiam autem potius accuſandam eſſe teſta-

testatur experientia, quæ venæsectione emendari non potest, licet enim centies administretur, vitiosa tamen qualitas non corrigetur, nisi accedant medicamenta, ad sanguinis correctionem apta; si igitur vera correctio fieri debet per medicamenta, quid opus est venæsectione, & si reliqua massa sanguinis est emendanda, quidni etiam exigua sanguinis portio per venæsectionem extracta.

§. 2. Feyenus quidem Med. Pr. p. 673. dicit: *Saphæna instante purgationis tempore cæsa suppressos menses movet, nam sanguinis impetu deorsum converso, venæ, quæ in uterum desinunt, resignantur*, atque his indicare videtur per solam istius venæsectionem mensium obstructionem solvi posse. Sed recte quoque idem Autor videtur non intellexisse veram sanguinis circulationem. Saphænæ enim principium est in infimis pedibus, ubi exsurgentes ramuli constituunt primo cephalicam in pollice, quæ ulterius adscendens & cum aliis in malleolo interno concurrens dicitur saphæna, hæc tandem prope inguina ingreditur cruralem, quæ sanguinem ex totius cruris venis recipit ad cavam deferendum; quid igitur commercii & connexionis habet saphæna cum utero, ut illa secta, venæ uteri aperiantur? Licet enim saphæna aperiatur, ideo tamen sanguis ad uterum copiosius ruere non potest, quam vasa uteri recipere possunt, quæ dum sunt obstructa, liberiorem affluxum non admittunt, præsertim quamdiu sanguis existit viscidius.

§. 3. Sed audiamus & alios, qui merito audiendi. *Oportet*, inquit Caspar. Hoffm, Instit. p. 409. *Sanguis in ea copia sit, ut effluere possit*, alias scribit *Fortis Tr. de*

Morb.

Morb. Mul. in ciendis mensibus ludetur opera, non subtrahendus est sanguis per venæsectionem, ne vigor subtrahatur. Sylvius autem l. c. experientia munitus dicit: *perfacili blandaque methodo pluribus menses movi, nulla instituta in eum finem venæsectione.* Musitanus porro Lib. de Morb. Mul. p. 76. ad quæstionem ibi propositam, an venæsectio conveniat in cura mensium obstructionis, respondet: *cum uterus excrementis abundet & affectus contumax sit & antiquatus, venæsectionem potius obesse quam prodesse, ex eo, quia minuitur cum sanguine id, quod obstructionem solvere potest. Occurrendum est igitur vitio sanguinis & causæ, ob quam non effluit per vias, & hoc veri Medici munus est, venæsectio igitur locum habere non potest in hoc affectu nisi per accidens.*

§. 4. Vt vero tandem veritatis supra exhibitæ rationem explicem, brevibus antea præmittere expedit, potissimam & frequentissimam obstructionis mensium causam esse vitiosam sanguinis qualitatem, quam Musitanus l.c. describit inquiens: *ex sanguinis vitio supprimuntur menses, si inquinatus est nimia crassitie & glutinosa visciditate, quæ massæ sanguineæ volatilem crasin invertit, fermentationem aut turgescentiam uberiorem & fuxilitatem impedit & ad motum reddit ineptum*, qualem sententiam, licet aliis verbis exprimatur, fovent multi alii celebriores Practici & quotidiana experientia confirmat. Experimur enim, mensium obstructionem frequentissime ex vitiosa chylificatione suam ducere originem, qua cacochymia & cachexia inducitur ac ordinario mensium suppressio, & si causas antecedentes inquirimus, omnes fere eo tendunt, ut san-

guinis lentor inde proveniat. Dum itaque hæc ſunt veriſſima, firmiter concludere poſſumus, venæſectionem ad tollendam menſiumobſtructionem parum valere, ſed potius obeſſe 1. quia vitioſa chylificatio per venæſectionem non poteſt emendari, 2. quia venæſe ctione id, quod adhuc magis fluidum in venis reperitur, expellitur, craſſioribus partibus relictis, hoc enim certum eſt, quod per exiguum venæ vulnuſculum lancetta factum liquidiora præ craſſioribus facilius emanent, ſi igitur maſſa humoralis parte magis fluxili adhuc magis privatur, relicta craſſior maſſa ad motum magis inepta redditur, cum tamen fluxilitas maſſæ ſanguineæ ad menſium profluxum ſit maxime neceſſaria. Ex his omnibus proinde recte ac vere concluditur, *menſium ſuppreſſionem plerumque melius ſine quam cum venæſectione tolli*, & ſi experientiam conſulimus, illa nos docet, fluxum menſium per venæſectionem potius retardari quam promoveri.

§. 5. Optima igitur curatio pro menſium obſtructione reſeranda conſiſtit in eo, ut iterum ventriculi habeatur ratio, iſtiusque vitiata chylificatio corrigatur, dum in iſta menſtruorum cauſa eſt quaſi radicata, quo peracto omnis labor impendendus eſt, ut viſciditas ſeu glutinoſus maſſæ ſanguineæ lentor corrigatur & emendetur, illaque ſatis fluxilis & ad motum atque turgeſcentiam apta reddatur per medicamenta, quæ efficaciter ſanguinis lentorem attenuant, incidunt, reſolvunt, ſubtiliſant atque commovent; unde præmiſſis univerſalibus & vigore ventriculi reſtituto, optimum auxilium peti ac expectari poterit ex Martialibus

bus debite paratis cum ſalinis aromaticisque miſcendis, interpoſitis ſimul ſalibus volatilibus oleoſis ac emenagogis.

VERITAS VI.

PLEVRITIS TVTISSIME AC CERTISSIME CVRATVR ABSQVE VENAESECTIONE.

§. I.

HAnc veritatem dubiam reddere videntur celebratiſſimorum Practicorum ſcripta, ex quibus cognoſcimus, ab omnibus fere commendari & tanquam neceſſariam haberi venæſectionem in pleuritidis curatione.

§. 2. Williſius ſtagnationem ſanguinis in pulmonibus citiſſime eſſe auferendam judicat, illumque in finem venæſectionem tanquam præcipuum remedium commendat; Sydenham docet, venæſectionem interdum eſſe adeo neceſſariam, ut repeti debeat, hinc ſcribit: *ſanguinem mox in principio extrahendum eſſe ad decem uncias, & ſi dolor urget, eadem quantitate eodem vel altero ac tertio die eſſe emittendum*, ſicque quoad largam ſanguinis evacuationem convenire videtur cum Hippocrate, qui poſteritati regulam reliquit, *ut ſanguis usque ad coloris mutationem mittatur.* Hildanus e contra ſuadet, ut venæſectio per vices fiat, nec longis intervallis, neque magna quantitate. Dolæus inquit: *pleuritidem ab acido coagulante ortam & a ſanguinis impedito motu inductam ſtatim curamus venæſectione ab ini-*

tio instituta. Atque ita quamplurimi Practici non ſolum laudant venæſectionem in pleuritide, verum etiam ita neceſſariam habent, ut ſine iſta pleuritidem haud bene curari poſſe exiſtiment.

§. 3. Helmontius autem venæſectionem in pleuritide damnat, illamque tanquam maledictum remedium rejicit, quia per phlebotomiam curata pleuritis ſæpius tabem poſt ſe relinquit, balſamus enim vitæ, inquit, venæſectione ejicitur. Sylvius in cura pleuritidis nullam adminiſtrandæ venæſectionis mentionem facit, ſed pro certo affirmat, illam absque ulla venæſectione ſanguinisque miſſione feliciſſime curari. Muſitanus de venæſectione in pleuritide ita diſſerit: *venæſectio in pleuritide per accidens aliquod juvamen afferre videtur, minuit enim ſanguinem, qui affluens eſt, & affectum auget; ſed infirmi vires infirmiores reddit iterata venæſectio, & tamen ex ſtratis viribus opportuni aliquid ſperant in deſperatis, unde affectus ad mortem terminatur, vel in longum protrahitur, vel in Empyema tranſit, quod autem de revulſione & derivatione vulgares Medici dicunt, figmentum eſt, ut ſanguinis circulatio oſtendit.* Plura quoque hac de re non contemnenda addit, quæ tamen huc transferre ſuperſedeo; Nenterus ſcribit, *Venæſectionem per ſe non eſſe neceſſariam, in plethora tamen & temperamento calidiori non eſſe negligendam.*

§. 4. His ita præmiſſis, meum nunc eſt, ut veritatem ſupra propoſitam, *Pleuritidem videlicet tutiſſime atque certiſſime curari absque venæſectione*, demonſtrem, quod optime fieri poteſt per rationes & experientiam. In pleuritide & omnibus febribus inflam-

flammatoriis ſtagnatio & reſpective extravaſatio ſanguinis pro vera agnoſcitur cauſa, ubi omnino ſanguinis ſpiſſitudo, aut ad coagulum diſpoſitio præſupponi debet, qua contingente, ineptus redditur ad circulationem per minutiſſima vaſa, dum igitur illa transire nequit neceſſario ſtagnare & propter continuum affluxum extravaſari debet, unde inflammatio & ſuppuratio. Nunc autem ſanguis in vaſis ſtagnans vel extravaſatus & coagulatus per venæſectionem reſolvi & ad motum progreſſivum induci nequit; neque etiam idem ſanguis propter venæſectionem in vaſa inanita reſorberi & aliorſum deferri poteſt, quod Williſius exiſtimat, talis enim ſanguinis regreſſus eſt contra circulationem, in qua ſanguis in iisdem vaſis non regredi ſed progredi debet, nec tandem ſanguinis affluxus ad partem affectam impeditur, illius enim motus perconſuetas vias ſemper manet idem. Et quæſo, qualis effectus ab adminiſtrata venæſectione expectari & ſperari poterit, dum ſanguis ex toto corpore in dextrum cordis ventriculum ac inde ad pulmones vehitur? ſi dicis, per venæſectionem minui ſanguinem, ut adeo copioſe non propellatur ad pulmones, nec ſtagnatio augeatur, ſed potius tollatur, reſpondeo, licet nonnihil minuatur ſanguis, ideo tamen affluxus ſanguinis ad pulmones non impeditur, ſed ſemper continuus manet ac manere debet, quod nemo negare poterit, quamvis nunc reſpectu ſanguinis extracti forſan in quovis pulſu aliquot guttulæ minus propellantur ad pulmones, interim tamen ſat copioſus illuc influit, ut nihilo

minus ſtagnatio augeri queat. Si itaque ſtante & continuante ſanguinis circulatione ſanguis ex corde ad pulmones propellitur, licet venæſectio fuerit adminiſtrata, hæc pro adæquato remedio, ad tollendam ſanguinis ſtagnationem in pulmonibus agnosci nequit, quæ neceſſario augeri debet, quamvis tantum guttatim accedat ſanguis. Et quid de ipſa ſanguinis per venæſectionem imminutione eſt dicendum? nonne illa eſt tantum imaginaria? nonne iſta exigua ſanguinis extracti quantitas brevi ex potu reſtituitur, ut eadem quantitate iterum in venis contineatur? De qualitate ſanguinis per venæſectionem emendanda nihil amplius addam, cum jam ſupra aliquoties dictum ſit, ſanguinis qualitatem per venæſectionem corrigi non poſſe. Interim tamen brevibus tantum indicare expedit, ſanguinem in pleuritide admodum viſcidum & ad coagulum pronum exiſtere, ſicut hoc ex ſanguine per venæſectionem extracto ſufficienter cognoſcitur.

§. 5. Experientiam demum quod concernit, nemo Practicorum unquam docuit, per ſolam venæſectionem pleuritidem curatam, ſed omnes uno ore fatentur, ſtagnationem ſanguinis in pulmonibus per medicamenta eſſe tollendam, & materiam ſtagnantem per expectorationem eſſe evacuandam, ſi igitur ad utrumque opus venæſectio nihil confert, quem in finem inſtituitur? Sed ut propius accedam, veritatem ſupra propoſitam probat experientia Practicorum, qui ſincere teſtantur, ſe pleuritidem absque venæſectione feliciter curare. Sylvii, Helmontii & Muſitani jam facta eſt mentio, qui ſua experientia confirmant,

ſe

ſe pleuritidem absque venæſectione feliciſſime curasſe. Ita in methodo curandi pleuritidem, quam exactiſſimus olim Ludovici tradidit, nihil reperimus de venæſectione. Sic etiam Joh. Langius curationem pleuritidis ſine venæſectione inchoavit & feliciter abſolvit. Dn. Præſidis experientiam hic quoque adducere placet, qui in Collegio Practico per omnem veritatem teſtatur, ſe, cum Wernigerodæ Phyſicatus munere functus ſit, pleuritidem quotannis copioſe graſſari ſolitam absque venæſectione tuto atque cito curaſſe, quod poſtea Wolffenbuttelæ eodem modo & hic quoque peregit, addit vero diſcurſive, ſe aliquando, urgente nimium febre, & quandoque propter adſtantium præconceptam opinionem in junioribus adminiſtrari curaſſe venæſectionem, ſemper tamen notaſſe, quod poſtea morbus diutius durarit. Sed & ad experientiam quorundam commilitonum praxin jam exercentium provocare licebit, qui methodo a Dn. Præſide propoſita feliciſſime ſine prævia venæſectione pleuritides curarunt, atque ſic per experientiam ſatis probatam eſſe judico, pleuritidem absque venæſectione curari poſſe.

§. 6. De pleuritide epidemice cum malignitate graſſante per ſe ſatis notum eſt, in illa venæſectionem a Practicis diſſuaderi, ſicut ex Dolæo, Bartholdo & multis aliis conſtat. Mihi vero hoc bene inſervit ad probationem propoſitæ veritatis, ſi enim pleuritis cum febre maligna conjuncta, ſine venæſectione curari debet atque poteſt, quidni etiam benigna?

§. 7. Non tamen prorſus ita edoctus ſum, ut venæſe-

næſectionem in totum rejiciam, hoc autem hic tantum indigitare volui, venæſectionem ad curam pleuritidis non eſſe abſolute neceſſariam, ſed iſtam absque venæſectione tuto atque certo curari poſſe.

§. 8. Conſiſtit autem hæc curatio unice in ſanguinis ſtagnantis & ad coagulum proni reſolutione, an vero iſta ſanguinis coagulatio dependeat ab acidi acceſſione aut frigidi admiſſione, hic nullus diſceptandi eſt animus, ſufficit adeſſe ſtagnationem & coagulationem ſanguinis, qui, niſi cito reſolvatur, abit in ſuppurationem & ſæpe corruptivum gangrænismum. In cura igitur adhibenda ſunt, quæ ſanguinis coagulum reſolvere valent. Damnantur a multis diaphoretica volatilia, de illisque ſcribit Baglivius Prax. Med. p. 136. quod non ſint exhibenda, quia ſanguis in principio ejusmodi morborum acutorum ſit ſuperque inflammatus, ſed Ettmullerus quam maxime commendat Spiritum CC. eſſentif. ad Scrup. ij. cum Eſſent. anod. gt. V. pro doſi in principio exhibendum; ſimile remedium etiam Dn. Præſes ſummopere deprædicat, inquiens ſe nullum melius atque efficacius expertum eſſe medicamentum in Pleuritide A. 1717. in Ducatu Wolffenbuttelenſi epidemice graſſante, quam Eſſent. bez. albam, ita ut omnes, qui iſta mox in principio uſi fuerunt, inter vivos ſint ſervati, cum alii plurimi ex hoc morbo perierint. Propinavit autem illam primis tribus diebus mane & pomeridie, ſuperbibendo infuſum Thee antipleuritici, imperata ſufficienti transpiratione. Celeberrimus quoque Lentilius in Jatromn. egregie notavit, a ſalibus volatilibus temere metui aliquam noxam, cum

non

non faciant impetum ſicut ſulphurea, ſed potius egregie reſolvant & ſtagnationes humorum tollant. Sed absque volatilibus ſalinis curatio pleuritidis feliciter peragitur, ſi modo reſolventia & diſcutientia debito ordine exhibentur, ut continuata tranſpiratio conſervetur. Varia hunc in finem a variis Practicis ſunt commendata, ut mixtua antipleuritica Barbette, Specificum antipleuriticum Gockel., Potio diſcutiens Joh. Langii, Potio Diapnoico-reſolvens Nenteri, Pulvis Pleuriticus Ludovici, Extractum bellidis Sim. Paulli, Tinctura ſanguinis hirci, Aqua deſtillata fimi columbini in Eph. Germ. N. C. Dec. 2. A. 1. p. 192. a Dn. Albrecht laudata &c. Ita etiam Dn. Præſes retulit, ſe aliquando ex ore expertiſſimi D. Albrecht Phyſici apud Hildeſienſes celeberrimi audiviſſe, ſolum decoctum CC. cum CC. uſto largiter unitum efficaciſſimum eſſe remedium pro curanda pleuritide, quod etiam Dn. Præſes in nonnullis plebejis eſt expertus. Medicamenta autem, quibus Dn. Præſes communiter uſus eſt, conſiſtunt in pulvere antipleuritico & Thee antipleuritico, de quibus dicit, ſe in principio usque ad ſeptimum morbi diem nullis aliis indiguiſſe, quibus etiam quidam commilitones pleuritides feliciter profligarunt. Sed properandum ad reliquas veritates, quas hac vice proponere ac defendere conſtitui.

VERITAS VII.

VOMITORIORVM TEMPESTIVE AC CVM PRVDENTIA EXHIBITORVM INSIGNIS EST VSVS TAM PRÆSERVANDI QVAM CVRANDI FINE.

 §. I.

§. 1.

QVi febrium initiis conatum vomendi habuerunt & negligentia medici vel naturæ debilis impotentia non vomuerunt, progrediente morbo graviſſimis corripiuntur diarrhoeis. Hoc ita docet Baglivius Prax. Med. L. 1. C. XIII. in quo monſtrat, quanti interſit præcepta ſive certas conſtantesque regulas ſtabilire, ad quas judicia ſua dirigere queat, in ambiguis morborum eventis hærens perflexusque Medicus, inter quas autem regulas §. 2. exhibet modo dictam propoſitionem, quam Autor multiplici experientia munitus probe obſervandam conſignavit, quæque multum confert ad probandam modo traditam veritatem.

§. 2. Vomitoria recto ac debito tempore adhibita multam merentur laudem, quippe quibus ſæpe integra morbi minera eruitur, & tota morbi radix evellitur, aut ad minimum ſubſecutura ſymptomata avertuntur. Quando enim in ventriculo materia morbifica continetur, ex qua quædam ægritudo producitur, quid melius propinari poterit quam vomitorium, dum iſto mediante cauſa morbifica cito, tuto ac jucunde ejicitur, & radix uno quaſi ictu præſcinditur. De cita ope nullum moveri poteſt dubium, quoniam mox poſt aſſumtionem ſuam edit operationem; quod tuto dari queat vomitorium, teſtatur experientia, ſi modo circumſtantiæ probe conſiderantur, ut nullum adſit notabile contraindicans; De jucunditate quidem aliquo modo dubitari poteſt, ſi tempus & actum operandi conſideramus, qui certe haud admodum jucundus,

ſi au-

si autem effectum inspicimus, tum maxime jucundum erit & ægroto & medico, si iste adeo laudabilis existit, ut ægrotus vel a toto morbo liberetur, vel a gravioribus symptomatibus præservetur.

§. 3. Prosunt vero vomitoria quam maxime in principio febrium tam intermittentium quam continuarum & benignarum aut malignarum, ubi adest conatus vomendi, vel nausea aut peregrinus in ore sapor, sive sit amaricans sive aliter comparatus, & hoc præstant beneficii, ut illis adhibitis nulla in morbi cursu accidat diarrhœa symptomatica; docuit hoc ipsum Dn. Præses in Germanico Tractatu ante quatuordecim annos de securo usu vomitoriorum in principio variolarum scripto, in quo multiplici experientia munitus dixit, vomitoria tempestive exhibita avertere diarrhoeam, convulsiones & inflammationem seu intumescentiam colli a variolantibus, quibus alias plurimi variolis correpti enecantur. In ventriculo enim ac primis viis inchoari comœdiam vel tragediam variolarum satis exinde colligimus, quia omnes fere vomitu aut conatu ad vomendum vexantur, si igitur materia acris irritationem istam excitans mature removetur, nihil mali inde metui potest, si vero relinquitur aut non debite excernitur, necessario propelli debet ad centrum corporis, ubi vel in collo periculosissimam, imo plerumque lethalem inflammationem ac tumorem, vel in genere nervoso convulsiones, vel in vasis sanguiferis intempestivam apertionem & hæmorrhagiam, vel in intestinis periculo plenam diarrhoeam excitat. In febribus intermittentibus unico sæpe vomitorio tota febris tolli-

 tur,

tur, aut ſaltim magnopere enervatur, ut poſtea aliis medicamentis eo melius ac citius cedat, hoc autem ſemper eſt obſervandum, ut cum prudentia, non vero indifferenter adhibeatur; *In febribus, quæ cum magna ſyncope, ſingultu, aut vertigine incipiunt, ſtatim inchoanda eſt curatio vomitoriis, hinc danda teſtacea, & emulſiones cum ſero lactis, ita feliciter ſanantur.* Bagliv. l. c. p. m. 142.

§. 4. Præter febres in aliis quoque affectibus magna ſæpe cum utilitate exhibentur vomitoria, ita in dyſenteria Vomitorium ex Ipecacuanha ſemel, bis vel ter datum plerumque deſideratam adfert opem; diarrhoeam diuturnam a ſponte ſuperveniente vomitu ſolvi, docuit Hippocrates Sect. VI. Aphor. 15. Sed vomitus quoq; arte excitatus haud contemnendum affert auxilium. Diverſi alii caſus, ubi vomitorium exhibendum, enumerantur Sect. IV. Aph. 17. 18. In vertigine, inquit Muſitanus, nullum datur majus medicamentum emetico, quoniam juxta Helmontium omnis vertigo ex ventriculo oritur, de quo tamen non immerito dubitatur. In angina epidemica mox in principio adhibitum emeticum magnopere commendatur a Riverio Cent. 2. Obſerv. 10. & 24. It. Cent. 4. Obſ. 60. ab Hartmanno in Prax. Ch. Cap. de Angina; a Muſitano Trut. Med. Pr. p. 281. Quantum celebratur Gilla Paracelſi ſeu Sal Vitrioli vomitivum in apoplexia aliisque graviſſimis morbis! Quantopere deprædicatur Emeticum regale Fabri a Langio in Pathol. Animata? Quantis elogiis extollit Muſitanus ſuum Hippocras emeticum? Ludovici ſuum oxyſacharum

rum emeticum? Multique alii Medico-Chymici Tartarum Emeticum, Aquam Benedictam Rulandi, Sulphur antimonii auratum & alia in diversis affectibus.

§. 5. Et revera multum valet vomitorium, si, ubi convenire videtur, debito tempore & cum prudentia, sicut hoc ex iis, quæ §. 3. & 4. dicta, colligi potest, datur. Illud tamen vix poterit reperire approbationem, si quisquam indiscriminatim omnibus hominibus & in quovis morbo exhibere vellet vomitorium, nullo habito respectu ad circumstantias. Neque etiam imitationem meretur, si quisquam quovis mense vomitorio utitur ad avertendam arthritidem, cujus rei exemplum D. Præses in Collegio Practico discursive produxit, illudq; magnopere improbavit, non aliter enim potest fieri, quin successive destruatur ventriculus. Abusus igitur minime est laudandus, qui quidem etiam prudentem ac circumspectum usum nunquam tollere poterit, dum certe ob datas rationes & testimonio ac experientia Practicorum sæpe est insignis, ut certitudo supra traditæ veritatis maneat firma.

VERITAS VIII.

SALIUM USUS CURATIVE ET PRAESERVATIVE ADHIBITUS IN QUIBUSVIS FERE AFFECTIBUS EST TUTUS ET PROFICUUS.

§. I.

SAlium virtus consistit generaliter in eo, ut incidant, abstergant atque attenuent humores viscidos, reserent obstructiones vasorum ac viscerum,

 resol-

resolvant omnem materiam ad coagulationem seu concretionem dispositam, ac insuper sudorem vel urinam promoveant, & secretiones in visceribus adjuvent, ac proinde salium usus admodum late patet, ut credam, sine illis curationes haud adeo bene peragi posse.

§. 2. De Salium differentiis hic agere supersedeo, istæ enim omnibus sunt notissimæ, hoc autem dicam, Salia volatilia vix unquam nocere posse, quoniam agunt incidendo & facillimo negotio absque violenta commotione penetrant; Salia volatilia oleosa sunt insignis usus tam curative quam præservative adhibita, ubi humores sunt viscosi, lenti, acido quodam permisti, aut plane acidi, unde in morbis chronicis, v. gr. Cachexiis omnibus, Malo hypochondriaco, Quartana, Melancholia, Scorbuto frigido, quamplurimis ventriculi affectibus, Arthritide, Apoplexia, Epilepsia, Asthmate, Tussi viscida &c. egregio cum fructu in usum vocantur; ita quoque liquores salini volatiles diaphoretici ac diuretici laudabilem edunt effectum, si justo tempore atque dosi usurpantur & semper fere prævalent omnibus sulphureis, a quibus multo facilius nimia cōmotio in humoribus excitari potest.

§. 3. Salia media egregia quoque nominari merentur remedia, quippe quæ efficaciter incidunt, & aperiunt, bilis fervorem temperant, illiusque viscíditatem, corrigunt, ac humorum lentorem destruunt, coagulationes & concretiones resolvunt, ac sanguinis impuritates per vias urinarias expellunt, unde istorum usus non solum amplus, verum etiam summe proficuus non tantum in ante enumeratis affectibus, sed quoque in febri-

bri-

bribus intermittentibus, continuis, & inflammatoriis, ſcabioſis morbis, calculo, omnibusque aliis, ubi viſcerum obſtructiones reſerandæ, humorum ſtagnationes tollendæ, illorumque vitiata qualitas vitiatusque motus corrigenda.

§. 4. Salia fixa lixivioſa, virtute incidendi & abſtergendi prædita, haud infimam tandem merentur laudem, id enim peculiare obtinent, quod præ reliquis omne acidum auſterum & viſcoſum in primis viis hærens potentiſſime deſtruant, unde in ejusmodi morbis, ubi tale acidum prædominium gerit, utiliſſime exhibentur. Hæc ſalia cum mediis & radice aronis combinata optimum præbent digeſtivum, in curatione morborum chronicorum præmittendum; Salia alkalica ſunt optima acidi hypochondriaci, hyſterici, melancholici, quartanarii deſtructiva, & febrium intermittentium eradicativa. Oleum tartari per deliquium eſt inſigne arthritidis fixæ curativum & præſervativum, ut alios effectus quamplurimos, qui a ſalibus alkalicis expectari poſſunt, hac vice ſilentio prætercam.

§. 5. Acida tandem ſalia in tranſitu quaſi attingere debeo, ne aliquid, quod ad ſalium claſſem pertinet, omittere videar. Iſta igitur ad compeſcendum bilis fervorem & humorum orgasmum ſatis ſunt efficacia, ac proinde, ubi tale quid obſervatur, utiliter adhiberi poſſunt, ſed in iſtis regionibus, ubi aër & per æſtatem ſæpe eſt frigidus & humidus, ubi quoque in victu in dies fere cibi craſſi, viſcidi, duri & acidi comeduntur, atque ita potius humores lenti & viſcoſi, acido inquinati generantur, acidorum uſus rarius expoſcitur. Quando autem

tem

tem quandoque febres biliosæ & valde ardentes obveniunt, quando variolæ grassantur, ibi acidorum usus est valde salutaris, si quoque curatis ejusmodi morbis anorexia relinqueretur, per blanda acida appetitus optime excitatur.

VERITAS IX.

QVOTIDIANVS NON TAMEN EXCEDENS POTVS AQVEVS CALIDVS BENE INSTITVITVR AD TVENDAM SANITATEM.

§. 1.

HOdierno tempore in veram abiit consuetudinem, ut indies vel tantum matutinis vel etiam simul pomeridianis horis hauriatur decoctum ustulatorum granorum Coffe, aut Infusum Thee, an vero illud proficuum sit ad tuendam sanitatem, brevibus exponam.

§. 2. Improbari videtur ejusmodi potus in Corollario II. Disputationis, sub Præsidio Celeberrimi D. Bergeri Wittenbergæ A. 1718. De errore diætæ in Potu habitæ, adjecto, quod ita sonat: *Male vitæ consulunt, qui quotidiano, eoque plurimo, decocti fabarum Coffee vel Thee, aut alius herbæ, & cujuscunque pseudothee, potu vitam sanam servare student.* Verum si hanc assertionem recte inspicimus, ex verbis, *eoque plurimo*, judicare licet, ejusmodi potum non modice sed copiose haustum damnari, quod ego quoque ambabus amplector manibus ac totus existimo, ventriculi tonum & fermentum copioso tali potu non esse destruendum, cum hoc ipsum in sanitatem cedere nequeat.

§.3.Ap-

§. 3. Approbationem talis aquæ potus reperimus in æque celeberrimi D. Frid. Hoffm. Med. Syſtem. T. 1. p.548. §.8. ubi ingenioſiſſimus Vir ita ſcribit: *Aquæ puriſſimæ ſive calide ſive frigide potæ, digeſtione peracta, tempore matutino, aut ſi cubitum ire velimus, ſanitati admodum conducunt.* In Scholio quoque addit: *qui ſanitati ſuæ conſulere & graves a corpore morbos arcere cupiunt, cereviſiis & vino aſſueti ſunt, iis omnimodo uſum aquæ puræ ſimplicis, frigidæ vel calidiſſimæ cum herbis convenientibus infuſæ maximopere commendamus, & quidem frigidam aquam æſtate & calidioribus ſubjectis. Calida vero nunquam nocet, ſed ſemper utilis eſt, ſiquidem emendat cruditates a digeſtione in ventriculo & primis viis relictas, abſtergit oſcula tunicæ villoſæ ac glanduloſæ, mucoſitates diluendo aperit, ſalia excrementitia vero & biliosam pituitam diluit, tum & ſanguinis circulum & omnes ſecretiones eximie adjuvat, unde medicina præſervativa adverſus omnes morbos certe in aqua ſalubri requieſcit.*

§.4. Ex hiſce jam dictis ſatis eluceſcit propoſitionis meæ veritas, ſi autem & meam mentem explicare teneor, ad probandam propoſitam veritatem dico, ex asſumtis cibis, peracta digeſtione, ſemper fere aliquid relinqui, quod acidum, acre vel mucoſum exiſtit, & hinc evenit, quod multi, quando ſurgunt, male ſe habeant, aut moleſtiam quandam ex ventriculo ſentiant, quod revera ex dictis reliquiis prodit, hinc utiliſſime hauritur potus aqueus ad aliquot ſcutellas, ut iſtæ reliquiæ diluantur ac ex ventriculo removeantur, experientia enim docet, quod hauſto tali potu, dictæ moleſtiæ ilico evaneſcant. Dum itaque iſtæ reliquiæ plus minus acidæ, a-

cres, aut viſcoſæ ita diluuntur ac blande removentur, cibis recenter aſſumtis nullam imprimere poſſunt vitioſam qualitatem, hinc ulterior chylificatio eo melius abſolvitur, ut poſtea laudabilis chyli ſecretio fieri queat. Per experientiam quoque liquet, potum huncce calidum matutinis horis hauſtum multum facere ad aperiendam alvum, &, niſi capiatur, eandem manere clauſam, hinc utique conducit ad tuendam ſanitatem. Sæpius etiam audivi ex illis, qui potu Coffe utuntur, ſe, quoties doloribus capitis matutino tempore moleſtentur, ex potu Coffe repentinam reportare opem; & quid opus eſt verbis, ubi res ipſa teſtatur de veritate; Plurimi enim, qui hoc potu utuntur, uno ore fatentur ſe inde multum ſentire commodi, nihil vero noxii, ſeque bona frui valetudine.

§. 5. Vitandus autem omnino eſt omnis exceſſus, ne ventriculi tonus nimium relaxetur, & activitas liquoris gaſtrici enervetur. Neque potandum eſt brevi ante paſtum, ne fermentum ventriculi integritate virtutis ex parte privetur, ſed ſummo mane, ut eandem recuperare queat. An ſtatim poſt paſtum hauriri debeat potus Coffe, non conſentiunt, ſed ſi quisquam forſan ad repletionem comederit, & vinum ac ceteviſiam largius potarit, illi omnino iſte potus mox a paſtu erit proficuus; vitandus porro eſt potus aqueus, ubi corpus ſcatet humoribus ſeroſis ac bene ſecerni & excerni nequeunt, ne ita in corpore adhuc magis cumulentur.

§.6. Præjudicium eſt apud nonnullos, potum Coffee inducere tremorem manuum, ſed præterquam quod rarius tale quid obſervetur, ſciendum, illud ipſum, quando

do evenit, non dependere a potu Coffe, ſed vitioſa ſanguinis temperie, quando iſte ad liberam circulationem non eſt ſatis aptus, per decoctum calidum autem nonnihil magis commovetur, dum igitur minutiſſimas vaſorum ramificationes & fibras libere tranſire nequit, a tergo autem propellitur, tunc non mirandum, ſi in iſtis fibris aliqualis motus tremulus obſervatur.

VERITAS X.

LENIS PRIMARVM VIARVM ABSTERSIO SINGVLIS MENSIBVS INSTITVTA MVLTVM VALET AD AVERTENDOS MORBOS.

§. I.

HÆc propoſitio ejusdem videtur conditionis cum illa quam Dn. Præſes in Remed. ad Sanit. Cap. I. exhibuit his verbis: *qui ſanitatem ſuam ſalvam tueri cupit, primas vias & totum corpus a cruditatibus & impuritatibus immunes reddere atque ſervare debet.* Sed hic magis generaliter de tuenda ſanitate eſt ſermo, cum mea propoſitio ſit plane particularis & reſpiciat tantum certos morbos, qui ita averti poſſunt.

§.2. Ratio meæ propoſitionis deducenda eſt ex certitudine primæ veritatis, ubi dixi, *qualis chylus talis ſanguis, qualis ſanguis talis ſanitas vel tales morbi.* Si igitur hic vel ille morbus oritur, ac incrementa capit a cruditatibus vario modo ſeſe habentibus, iſtæ autem, quando generatæ videntur, mature removeatur, morbus ille evenire nequit.

§.3. Specialiter autem ad avertendam arthriticam &

calculosam concretionem magnum ac fere certum adfert auxilium, si quolibet mense lenis evacuatio instituitur per Mercurium dulcem, adhibitis simul paucis eidem intentioni inservientibus; ad avertendam colicam sæpius invadentem, certum est remedium blanda primarum viarum abstersio, quovis Mense administranda per adæquatum remedium pro diversitate subjecti eligendum; ad mitiganda & avertenda symptomata hypochondriaca & hysterica infallibile est remedium Magnesia alba, quovis Mense convenienti modo usurpanda; ad sedanda & declinanda symptomata hæmorrhoidalia eadem Magnesia magnum est remedium, si decenti modo quovis mense exhibetur. Alvi obstructionem antea satis pertinacem tollit & avertit eadem hæc Magnesia singulis mensibus assumta, ut alios usus a Magnesia expectandos, quos Dn. Præses in Remed. ad Sanitat. p. 5. consignavit, taceam. Torminosos ventriculi dolores crebrius excruciantes profligatos esse per Tincturam Rhabarbari in Pharm. Bateana descriptam, testatur Harris. Sodam continuo fere ardore molestissimam tandem victam & profligatam esse, simplici infuso Rhabarbari, quovis mense per tres dies usurpato ipse expertus sum. Asthma humorale frequentius affligens per Sal catharticum amarum in aqua hyssopi vel saturejæ solutum & quolibet mense ter usurpatum egregie esse mitigatum & sublatum testatur Dn. Præses.

§. 4. Plures quidem ex Practicorum scriptis addere possem observationes, sed temporis ratio me jubet, ut præsentis dissertationis finem faciam!

GRATVLATORIA
AD CANDIDATVM.

B*Ene egisti, Nob. Dn. Schwarzi, quod talem pro scribendo specimine Inaugurali elegeris materiam, quæ nonnullas veritates Medico-Practicas inquirendas ac examinandas exhibet. Quivis Medicus in hoc merito & quam maxime occupatus esse debet, ut Veritates in Medica Praxi absque præjudicio indaget, h. e. ut causas & producta morborum examinet, & juvantia ac nocentia bene observet, seu recte attendat, qualis causa hunc vel illum morbum ac symptomata inducat, ut adæquata opponere queat remedia, quæ illum edunt effectum, quem desideramus. Si igitur hæc omnia recte aguntur, eo pervenire possumus, ut veritates practicas eruere valeamus, quas Baglivius omnibus Practicis adeò commendat, ut sine illis praxin haud bene exerceri posse judicet; Laudo itaque tuam intentionem, quam ostendis, dum in Veritates Practicas inquiris, illasque rationibus & experientia demonstras. Cognosco nunc tuorum studiorum scopum, tibi nihil magis curæ cordique fuisse, quam pervenire ad Veritates Practicas. In Collegiis enim privatissimis, quæ adeo industrius fre-*

 quen-

quentasti, ut ne unicam quidem horam neglexeris, semper eras solicitus de inquirenda veritate, ut istam tibi redderes cognitam, dum semper, si tibi adhuc super erat dubium, interrogando desiderabas ulteriorem rerum propositarum explicationem, sufficientesque rationes, ut ita majorem tibi conciliares certitudinem rerum in Praxi agendarum. Et ecce, præsens Specimen satis testatur de tua Eruditione & Scientia medica, quam tibi indefesso labore comparasti, ut certo sit sperandum, te celebri Reipublicæ Scaphusiensi haud exigua præstaturum fore officia; Et dum præter studia hic loci quoque laudatissimam ubique egisti vitam, ac singulari morum civilitati semper studuisti, eo magis mereris, ut Proceres Reipublicae sibi te habeant de meliori commendatum. Gratulor nunc tibi animitus Honores Doctorales, hodie tibi conferendos. Gratulor Illustri Parenti magnum gaudium de Filio mox reversuro, nomen & omen Doctoris secum reportaturo. Gratulor Reipublicæ de Cive Virtute ac Eruditione conspicuo. Felicia sint omnibus omnia! Perge sicut hic incepisti, sic felicem ages vitam ad vitæ finem, quod ex toto corde adprecatur.

PRÆSES.